

**ДІЯЛЬНІСТЬ СТУДЕНТСЬКОГО ГУРТКА Т. ФЛОРИНСЬКОГО
В УНІВЕРСИТЕТІ СВ. ВОЛОДИМИРА НА ПОЧ. ХХ СТ.**

Відображено історію становлення та функціонування студентського наукового гуртка для занять слов'язознавством під керівництвом декана історико-філологічного факультету Т. Флоринського. Методологічну основу публікації склали історичний та діалектичний методи дослідження.

З'ясовано, що на початку ХХ ст. в українських університетах на території Російської імперії за ініціативи викладачів та студентів створюються наукові гуртки, що мали на меті сприяти розумовому, моральному та естетичному розвитку студентської молоді. Проте, робота студентських наукових гуртків зводилась до копіювання методики проведення звичайних практичних занять і була поставлена під повний контроль університетського керівництва.

Встановлено, що в Університеті св. Володимира одним із перших свою роботу розпочав гурток під керівництвом професора Т. Флоринського з вивчення проблем славістики. Визначено, що впродовж 1902–1904 навчальних років було проведено 38 засідань гуртка, де обговорено 18 студентських рефератів. Аналіз цих праць показав, що роботу гуртка спрямовано не лише на розвиток славістики в Російській імперії, а й на формування шовіністичної російської свідомості серед київських студентів, про це свідчить зміст деяких рефератів. Взагалі робота гуртка зводилась до підготовки рефератів із обраної тематики, їх обговорення на засіданнях, знайомства із інформацією про останні наукові здобутки у галузі славістики, а також вивчення першоджерел.

Доведено, що під керівництвом професора Т. Флоринського науковий шлях розпочинали такі відомі в подальшому вчені, громадські та церковні діячі, як І. Огієнко, о. М. Стельмашенко, Ф. Синькевич і, можливо, Г. Максимович.

Ключові слова: студентський науковий гурток, реферати, славістика, студенти, засідання.

В сучасних українських університетах набуває популярності традиція створювати різноманітні студентські гуртки наукового, культурницького, спортивного спрямування. Однак, при розробці статуту гуртка, визначенні методологічних засад його діяльності, необхідно враховувати вітчизняний історичний досвід. Адже, історія створення студентських організацій в Україні сягає першої половини ХІХ ст., тоді як масового характеру набуває на початку ХХ ст., коли за ініціативи викладачів та студентів у вищих навчальних закладах країни починає роботу ціла низка наукових товариств, на базі яких формуються наукові школи. Діяльність гуртків не лише сприяла покращенню фахової підготовки майбутніх спеціалістів, а й допомагала викладачам визначати серед маси студентів найкращих, котрі в подальшому проявили себе на науковому поприщі.

Історіографічний аналіз засвідчив, що проблема функціонування студентського гуртка для занять слов'язознавством під керівництвом Т. Флоринського ще не стала предметом комплексного дослідження. Окремі аспекти діяльності студентських гуртків в українських університетах на початку ХХ ст. висвітлено у роботах Н. Левицької [7], Г. Кловак [5], Ю. Калінцева [4] та ін. Значна кількість праць присвячена аналізу наукового доробку керівника

гуртка Т. Флоринському, а саме дослідження О. Паламарчука та О. Чмиря [9], О. Дзюби-Погребняк [3], В. Чеканова [13]. Проте, поза увагою дослідників залишилось питання становлення та діяльності студентського гуртка під головуванням професора Т. Флоринського.

На початку ХХ ст. в університетах Російської імперії спостерігається пошкваллення студентського наукового життя. Впродовж декількох років у стінах українських вищих навчальних закладів створено цілу низку студентських наукових гуртків, а саме: економічний гурток під керівництвом професора Левицького (1900 р.), філософсько-богословський гурток професора Буткевича (1901 р.) у Харківському університеті; студентський гурток для занять слов'язознавством на чолі з професором Т. Флоринським (1902 р.), Історико-етнографічний студентський гурток професора М. Довнар-Запольського (1902 р.), студентський природничо-історичний гурток професора О. Северцева (1902 р.), Семінарій російської філології під головуванням професора В. Перетца (1907 р.) в Київському університеті св. Володимира; Соціально-філософський гурток студентів у Новоросійському університеті (1906 р.). І це не повний перелік студентських наукових товариств, що активно функціонували у вищих навчальних закладах України на початку ХХ ст.

Появі даних студентських організацій сприяли події 1899 р., коли в Російській імперії розпочалися студентські виступи із вимогою гарантувати особисту недоторканість усім вихованцям університетів. Міністр освіти М. Боголепов запровадив жорсткі заходи контролю навчального процесу в усіх університетах країни. По-перше, заборонено діяльність будь-яких студентських організацій, які на думку міністра швидко перетворюються на великі угруповання, що присвоюють собі владу, а також використовуються для революційної агітації [6, с. 56–57]. По-друге, рекомендувалось активних учасників студентських заворушень відраховувати з університету та відправляти до армії для виконання військової повинності, не дивлячись на існуючі пільги, що гарантували звільнення від служби для молоді, котра отримувала освіту. Після завершення військової служби колишні студенти могли відновити навчання в університеті, вступаючи до вишу на загальних засадах [1, с. 181–183].

Альтернативу забороненим студентським організаціям М. Боголепов вбачав у створенні наукових студентських гуртків під керівництвом професорів або учбової адміністрації [12, с. 1481–1484]. Метою даних організацій визначено сприйняття розумовому, моральному та естетичному розвитку студентської молоді. Від керівників та учасників гуртків вимагалось серйозне відношення до роботи і рівноправне ставлення один до одного [6, с. 58]. Тобто, основою методики проведення занять гуртків мали стати самостійна наукова робота студентів на додаткових заняттях. Розвиток навичок роботи із документами, аналітичних здібностей юнаків, котрі навчилися самостійно набувати знання, ставити наукові завдання та вирішувати їх, на думку влади, мали відволікати студентську молодь від соціалістичних ідей і революційної пропаганди [8, с. 153].

На практиці виконання настанов уряду зводилось до копіювання методики проведення звичайних практичних занять. В новостворених гуртках (харківських – філософсько-богословському під керівництвом професора Буткевича та державних наук на чолі з професора Фатєєвим; київському – науково-літературному під головуванням професора Т. Флоринського) студенти мали готувати реферати на обрані викладачем теми та їх обговорювати. Як вірно зазначає Н. Левицька, що продовжувалось ігнорування запитів і настроїв студентів, які не мали можливості брати участь у виробленні

тематичної спрямованості наукової діяльності, у розробці планів роботи й керівництві гуртками. Фактично цей процес виливався в механічне поєднання студентів з факультетськими викладачами [7, с. 143].

Проте, після Загальноросійського студентського страйку 1901 р. ситуація ще більше загострилась. Новий Міністр освіти генерал П. Ванновський (його попередника М. Боголепова вбито колишнім студентом Юрійвського та Московського університетів П. Карповичем у лютому 1901 р.) підписав наказ, який поставив студентські гуртки під повний контроль університетської адміністрації. Згідно «Тимчасових правил організації студентських установ у вищих навчальних закладах відомства Міністерства народної освіти» від 22 грудня 1901 р. дозволялось створення студентських гуртків для науково-літературних занять, гуртків для занять мистецтвами, ремеслами й різного роду фізичними вправами, а також студентських їдалень, чайних, кас взаємодопомоги та кредитно-зберігаючих, а також читалень [2, с. 172]. Дані студентські об'єднання мали право функціонувати лише за згодою університетського керівництва, після розроблення статуту, рішення Ради вищого навчального закладу й затвердженням його попечителем навчального округу за відома Міністра освіти [2, с. 177]. Крім того, керівники гуртків повинні були двічі на рік звітуватись про роботу організації перед університетським керівництвом [2, с. 176].

«Тимчасові правила» також регламентували роботу гуртків, що зводилась до підготовки й обговорення текстів рефератів. Теми для наукових робіт могли обирати як студенти, так і керівники гуртків. Проте, студентська ініціатива обмежувалась викладацьким рішенням. Кращі реферати дозволялось публікувати у періодичних виданнях навчального закладу [2, с. 180–181]. Додатково, гуртківці отримали дозвіл на організацію читалень та екскурсій.

В Університеті св. Володимира одним із перших розпочав свою роботу 9 вересня 1902 р. гурток для занять слов'янознавством під керівництвом декана історико-філологічного факультету Т. Флоринського. Відомий славіст широкого профілю, Тимофій Дмитрович понад 30 років залишався ключовою фігурою київського осередку слов'янознавства. Автор багаточисленних робіт, він, як зазначає О. Паламарчук та О. Чмир, «не був генератором ідей, творцем нових наукових напрямів, але, безперечно, був прекрасно підготовленим

славістом із широким колом філологічних та історичних інтересів, добре обізнаним зі станом справ у цій галузі наукових знань» [9, с. 4]. Монархіст, консерватор, українофоб, переконаний у відсутності української мови як окремої слов'янської мови. Звичайно, свої погляди і переконання Т. Флоринський намагався передати студентам, адже подібні ідеї прослідковуються в працях членів студентського гуртка для занять слов'янознавством.

Впродовж 1902–1904 рр. відбулось 38 засідань гуртка, де було прочитано 18 рефератів, присвячених різнобічним питанням із історії слов'янських народів. Коло наукових інтересів студентського гуртка охоплювало проблеми історіографії, польської, сербської, чеської, болгарської, російської, боснійсько-герцогвинської історії. Т. Флоринським розроблено процедуру проведення роботи гуртка, що зводилась до підготовки студентами рефератів на визначену деканом або обрану самостійно студентом тему та їх обговорення під час засідання гуртківців. При цьому, кожний студент міг представляти свій реферат на декількох засіданнях гуртка, постійно додаючи поправки й доробляючи текст роботи. Інколи Т. Флоринський на допомогу доповідачу призначав кореферента – співдоповідача, котрий уважно знайомився з текстом реферату, робив критичні зауваження та доповнював текст додатковою інформацією [10, с. 2]. На кожному засіданні всі присутні повинні були задавати питання доповідачу та керівнику гуртка, а також висловлювати думки з приводу питання, винесеного на обговорення, що вимагало від студентів не аби якої підготовки. Як зазначав сам Т. Флоринський, гурток у жодному випадку не повинен представляти із себе семінар, де всі обговорення ведуться під контролем викладача, а навпаки, повинен носити характер товариства з вільним обміном думок [10, с. 4]. Проте, робота гуртка не обмежувалась лише обговоренням тексту рефератів. За пропозицією Тимофія Дмитровича, студенти готували короткі огляди книжкових новинок у галузі славістики, а також читали оригінальні твори слов'янської літератури з подальшим їх обговоренням [10, с. 8; 35]. 17 листопада 1902 р. члени гуртка прийняли рішення про заснування власної бібліотеки та обрали бібліотекарем студента В. Альбрандта [10, с. 16]. Фонд бібліотеки мав поповнюватися за рахунок благодійних внесків гуртківців. Т. Флоринський неодноразово дарував бібліотеці книжки, в тому числі й авторські [11, с. 12].

Взагалі гурток був нечисленним і нараховував 25 членів за період його існування, тим паче, що і після закінчення навчання в університеті колишні студенти зберігали за собою членські права [11, с. 24]. Серед найвідоміших гуртківців слід виділити І. Огієнка, майбутнього митрополита Іларіона, проте, як свідчать документи, він брав пасивну участь у засіданнях гуртка, оскільки не представив жодного реферату і не відмічений в протоколах як активний учасник дискусії. Більш яскравіше проявили себе прибічники монархізму та російського шовінізму, священники Ф. Синькевич та М. Стельмашенко, активні політичні та церковні діячі початку ХХ ст.

Роботу гуртка спрямовано не лише на розвиток славістики в Російській імперії, а і на формування шовіністичної російської свідомості серед київських студентів, про що свідчить зміст деяких рефератів.

3 листопада 1902 р. студент М. Новіков підготував реферат на тему: «Про Угорську Русь», присвячений історії Закарпаття. Жителі регіону сприймаються автором як росіяни, яких угорська влада намагалась постійно мадяризувати. Студент негативно ставиться до українофілів та їхнього впливу на населення краю [10, с. 13].

На 10–12 засіданнях гуртка Н. Бех ознайомив слухачів із рефератом, що висвітлював погляди російського поета, художника, публіциста, богослова, засновника раннього слов'янофільства О. Хом'якова на слов'янське питання. Студент поділяє погляди О. Хом'якова з приводу існування лише єдиної істинної християнської віри – православ'я, а слов'ян через національні особливості вважав справжніми і єдиними носіями цієї віри [10, с. 17].

На 24 засіданні гуртка о. М. Стельмашенко зачитав реферат на тему: «Відношення імператриці Катерини II до слов'янського світу», де наголошується на священній місії Росії у визволенні слов'янських народів Балкан від турецької неволі. Проте, Т. Флоринський пояснював таку поведінку Катерини II спробою вирішення геополітичних проблем Російської імперії [11, с. 4–5].

20 жовтня 1903 р. свою роботу представив студент А. Зморевич на тему: «Погляди В. І. Ламанського на слов'ян та на їх відношення до романо-германського світу». Аналізуючи роботи російського історика-славіста В. Ламанського, автор поділяє думку дослідника з приводу того, що слов'янські народи на чолі з Росією мають виконати велику культур-

ну місію у світі, тоді як російську мову потрібно визнати як слов'янську загальну літературну [11, с. 9–10]. Під час обговорення доповіді, М. Новіков та о. М. Стельмашенко заявили про хибність думок А. Зморовича з приводу відсутності у росіян демократії. На їх погляд, російське самодержавство носить демократичний характер, який проявився через народовладдя земських соборів [11, с. 10]. Присутні на засіданні студенти продемонстрували свої промонархічні погляди, виправдовуючи авторитарний характер російського самодержавства.

Ще одну роботу відверто проросійського характеру презентував на 32 засіданні гуртка Г. Максимович на тему: «Тютчев – співак слов'янства». Студент наголошує на тому, що поет Ф. Тютчев ніколи не проявляв шовіністичних поглядів, проте завжди мріяв про церковну та політичну єдність слов'ян із Росією [11, с. 17]. Автор позиціонує поета Ф. Тютчева як справжнього російського патріота. Нам не вдалося ідентифікувати постать студента, проте співпадіння певних даних (ініціали, рік навчання в університеті) засвідчує, що автором згаданого реферату міг бути учень М. Довнар-Запольського, майбутній відомий історик, один із перших викладачів курсу «Історія України» в період національно-визвольних змагань Георгій Андрійович Максимович. Справу іден-

тифікації ускладнює той факт, що жодна робота членів гуртка для занять слов'янознавством не опублікована. Робота гуртка Т. Флоринського була направлена на покращення рівня фахової підготовки студентів, які мали навчитися шукати та аналізувати історичний матеріал, а не досліджувати проблему всебічно.

Отже, поява на початку ХХ ст. студентських наукових гуртків сприяла піднесенню рівня наукової та фахової підготовки студентів, котрі мали можливість отримувати консультації кращих викладачів університету, працювати над науковими дослідженнями і, навіть, безкоштовно публікувати свої праці в періодичних виданнях. Серед таких гуртків слід виділити гурток для занять слов'янознавством під керівництвом професора Т. Флоринського, члени якого готували реферати із обраної тематики, обговорювали їх на засіданнях, знайомились із інформацією про останні наукові здобутки у галузі славістики, а також вивчали першоджерела. Аналіз реферативних робіт гуртківців засвідчує відверто проросійські погляди останніх, які формувались під впливом Т. Флоринського, перекonanого русофіла та монархіста. Проте, саме тут майбутні історики-науковці, серед яких слід виділити І. Огієнка та Г. Максимовича, отримували досвід наукової роботи.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Временные правила об отбывании воинской повинности воспитанниками высших учебных заведений, удаляемыми из сих заведений за учинение скопом беспорядков // Русская мысль. – 1899. – Кн. VIII. – Август. – С. 181–183.
2. Временные правила организации студенческих учреждений в высших учебных заведениях ведомства министерства народного просвещения // Журнал Министерства народного просвещения. – 1902. – № 2. – С. 172–181.
3. Дзюба-Погребняк О. Словенська мова і література в Україні: словеністика у працях професора Т. Д. Флоринського [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://centerslo.si/simpozij-obdobja/zborniki/obdobja-33/>
4. Калінцев Ю.О. З історії створення студентських гуртків у вищих навчальних закладах України (кінець ХІХ – початок ХХ століття) / Ю. О. Калінцев, Н. М. Левицька // Вісник Київського університету імені Тараса Шевченка. – Історія. – Випуск 42. – К., 1999. – С. 49–51.
5. Кловак Г. Т. Діяльність студентських наукових гуртків в університетах України (ХІХ–початок ХХ століття) / Г. Т. Кловак // Психолого-педагогічні проблеми сільської школи: Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини – К.: Науковий світ, 2002. – Випуск 3. – С.199–206.
6. Краткий обзор деятельности Министерства народного просвещения за время управления покойного министра Н. П. Боголепова (12 февраля 1898–14 февраля 1901 гг.) // Журнал Министерства народного просвещения. – 1901. – Июль. – С. 1–82.
7. Левицька Н. М. Студентські наукові товариства та гуртки у гуманітарних вишах України у другій половині ХІХ–на початку ХХ ст. / Н. М. Левицька // Гуманітарний вісник. – 2014. – Число 21, Вип. 5(2). – С140–153.
8. Новиков М. В. Университеты России на рубеже ХІХ–ХХ вв.: эксперимент с «чиновниками от просвещения» (Н. П. Боголепов, Г. Э. Зенгер) / М.В. Новиков, Т. Б. Перфилова // Ярославский педагогический вестник. – 2015. – № 2. – Т. 1. – С. 151–165.

9. Паламарчук О.Л. Славистика в Київському університеті між двома світовими війнами / О.Л. Паламарчук, О.Р. Чмир // *Слов'янський світ: Зб. наук. пр.* – К., 2009. – Вип. 7. – С. 3–13.
10. Протоколы заседаний состоящего при Университете св. Владимира студенческого кружка для занятий славяноведением // *Университетские известия.* – 1903. – № 10. – С. 1–35.
11. Протоколы заседаний состоящего при Университете св. Владимира студенческого кружка для занятий славяноведением // *Университетские известия.* – 1905. – № 4. – С. 1–25.
12. Циркуляр Министерства народного просвещения попечителям учебных округов от 21 июля 1899 г. № 17287 // *Право.* – 1899. – № 30.
13. Чеканов В. Ю. Візантиністика в Київському університеті св. Володимира (друга половина XIX – початок XX ст.): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук / В. Ю. Чеканов. – К., 2009. – 18 с.

REFERENCES

1. Vremennyye pravila ob otbyivanii voynskoy povinnosti vospitannikami vyisshih uchebnykh zavedeniy, udalyaemyimi iz sih zavedeniy za uchinenie skopom besporyadkov // *Russkaya myisl.* – 1899. – Кн. VIII. – Август. – С. 181–183.
2. Vremennyye pravila organizatsii studencheskikh uchrezhdeniy v vyisshih uchebnykh zavedeniyah vedomstva ministerstva narodnogo prosvescheniya // *Zhurnal Ministerstva narodnogo prosvescheniya.* – 1902. – № 2. – С. 172–181.
3. Dzyuba-Pogrebnyak O. Slovenska mova I literatura v Ukrayini: slovenistika u pratsyah profesora T. D. Florinskogo. [Elektronniy resurs]. – Rezhim dostupu: <http://centerslo.si/simpozij-obdobja/zborniki/obdobja-33/>
4. Kalintsev Yu.O. Z Istoriyi stvorennya studentskikh gurtkiv u vischih navchalnih zakladah Ukrayini (kinets XIX – pochatok XX stolittya) / Yu. O. Kalintsev, N. M. Levitska // *Visnik kiyivskogo universitetu imeni Tarasa Shevchenka.* – Istoriya. – Vipusk 42. – К., 1999. – С. 49–51.
5. Klovak G. T. Diyalist studentskikh naukovih gurtkiv v universitetah Ukrayini (XIX – pochatok XX stolittya) / G. T. Klovak // *Psihologo-pedagogichni problemi silskoyi shkoli: Zbirnik naukovih prats Umanskogo derzhavnogo pedagogichnogo universitetu Imeni Pavla Tichini* – К.: Naukoviy svit, 2002. – Vipusk 3. – С. 199–206.
6. Kratkiy obzor deyatelnosti Ministerstva narodnogo prosvescheniya za vremena upravleniya pokoynogo ministra N. P. Bogolepova (12 fevralya 1898–14 fevralya 1901 gg.) // *Zhurnal Ministerstva narodnogo prosvescheniya.* – 1901. – iyul. – С. 1–82.
7. Levitska N. M. Studentski naukovi tovaristva ta gurtki u gumanitarnih vishah Ukrayini u drugi polovinI XIX–na pochatku XX st. / N. M. Levitska // *Gumanitarniy visnik.* – 2014. – Chislo 21, Vip. 5(2). – С. 140–153.
8. Novikov M. V. Universitety Rossii na rubezhe XIX–XX vv.: eksperiment s «chinovnikami ot prosvescheniya» (N. P. Bogolepov, G. E. Zenger) / M. V. Novikov, T. B. Perfilova // *Yaroslavskiy pedagogicheskiy vestnik.* – 2015. – № 2. – Т. 1. – С. 151–165.
9. Palamarchuk O.L. Slavistika v Kiyivskomu universiteti mizh dvoma svitovimi viynami / O.L. Palamarchuk, O.P. Chmir // *Slov'ianskiy svit: Zb. nauk. pr.* – К., 2009. – Vip. 7. – С. 3–13.
10. Protokolyi zasedaniy sostoyashego pri Universitete sv. Vladimira studencheskogo kruzhka dlya zanyatiy slavyanovedeniem // *Universitetskie izvestiya.* – 1903. – № 10. – С. 1–35.
11. Protokolyi zasedaniy sostoyashego pri Universitete sv. Vladimira studencheskogo kruzhka dlya zanyatiy slavyanovedeniem // *Universitetskie izvestiya.* – 1905. – № 4. – С. 1–25.
12. Tsirkulyar Ministerstva narodnogo prosvescheniya popечitelyam uchebnykh okrugov ot 21 iyulya 1899 g. № 17287 // *Pravo.* – 1899. – № 30.
13. Chekanov V. Yu. Vizantinistika v Kiyivskomu universiteti sv. Volodimira (druga polovina XIX–pochatok XX st.): avtoref. dis. na zdobuttya nauk. stupenya kand. ist. nauk / V. Yu. Chekanov. – К., 2009. – 18 s.

№	Прізвище автора	Назва роботи	№ протоколу
1.	Стельмашенко М.	Внутренний быт Польши XVI в. по свидетельству современников	1, 2, 3
2.	Стельмашенко М.	Петр Скарга	4, 5
3.	Новиков М.	Об Угорской Руси	6, 7, 8
4.	Попов А.	Очерк задружного быта сербов (по Кадлецу)	9
5.	Бех Н.	Взгляд Хомякова на славянский мир	10, 11, 12
6.	Попов А.	Походы великого князя Святослава Игоревича на болгар	13, 14
7.	Евстафьев В.	Босния и Герцоговина – исторический очерк	15, 16, 18, 20, 21
8.	Синькевич Ф.	Кара Георгий – освободитель Сербии от турецкого ига	17, 19
9.	Новиков М.	Роль славян в IV Крестовом походе	23
10.	Стельмашенко М.	Отношение императрицы Екатерины II к славянскому миру	24
11.	Курц О.	Возникновение науки о славянстве в России, И.И. Срезневский	25, 26
12.	Зморович А.	Взгляды В. И. Ламанского на славян и на их отношение к романо-германскому миру	27
13.	Альбрандт В.	Сочинение Леже «La mythologie slave»	28
14.	Полковников Д.	Борьба Оттокара II Чешского с императором Рудольфом Габсбургским	29, 30, 31
15.	Максимович Г.	Тютчев – певец славянства	32
16.	Бех Н.	Юнгманн – деятель чешского возрождения	33, 34, 35
17.	Максимович Г.	Религиозно-философские и бытовые основы учения первых славянофилов	36
18.	Попов Л.	К вопросу об общеславянской Кирилловской азбуке	37

© *Наталья Соколова*
(Киев)

ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ СТУДЕНЧЕСКОГО КРУЖКА Т. ФЛОРИНСКОГО В УНИВЕРСИТЕТЕ СВ. ВЛАДИМИРА В НАЧ. XX В.

Статья посвящена истории становления и функционирования студенческого научного кружка для занятий славяноведением под руководством декана историко-филологического факультета Т. Флоринского. Методологическую основу публикации составили исторический и диалектический методы исследования.

Выяснено, что в начале XX ст. в украинских университетах на территории Российской империи по инициативе преподавателей и студентов создаются научные кружки, которые имели цель содействовать умственному, моральному и эстетическому развитию студенческой молодежи. Однако, работа студенческих научных кружков должна была сводиться к копированию методики проведения обычных практических занятий и поставлена под полный контроль университетского руководства. Это объясняется тем, что в конце XIX в. в стране начались сту-

денческих волнения, направленные на отстаивание прав учащихся высших учебных заведений. В результате, правительство запретило работу студенческих организаций и как альтернативу предложило создание научных кружков.

Установлено, что в Университете св. Владимира одним из первых свою работу начал кружок под руководством профессора Т. Флоринского по изучению проблем славистики. Т. Флоринский – талантливый и эрудированный преподаватель открыто демонстрировал свои пророссийские и промонархические взгляды, которые он пытался передавать своим ученикам.

Определенно, что на протяжении 1902–1904 учебных лет было проведено 38 заседаний кружка, где обсуждено 18 студенческих рефератов. Анализ этих трудов показал, что работа кружка направлена не только на развитие славистики в Российской империи, но и на формирование в сознании киевских студентов российского шовинизма, о чем свидетельствует содержание некоторых рефератов. Отдельные члены кружка, как и их учитель, часто демонстрировали антиукраинские взгляды. Вообще, работа кружка сводилась к подготовке рефератов по избранной тематике, их обсуждению на заседаниях, знакомству с информацией о последних научных достижениях в отрасли славистики, а также изучению первоисточников. По инициативе профессора Т. Флоринского члены кружка начали создавать собственную библиотеку, закупая или получая в дар новейшие научные издания.

Доказано, что под руководством профессора Т. Флоринского свой научный путь начинали такие известные в дальнейшем ученые, общественные и церковные деятели, как И. Огиенко, о. М. Стельмашенко, Ф. Синькевич, и возможно, Г. Максимович. Все они сохраняли за собой право после окончания университета считаться членами кружка для занятий славяноведением.

Ключевые слова: студенческий научный кружок, рефераты, славистика, студенты, заседания.

© Nataliia Sokolova
(Kyiv)

ACTIVITY OF STUDENT GROUP T. FLORINSKYI IN UNIVERSITY OF SV. VLADIMIR AT THE BEGINNING OF XX AGE

The article is devoted history of becoming and functioning of student scientific group for employments by Slavic philology under the direction of dean of historical-philological faculty of T. Florinskiy. Methodological basis of publication was made by the historical and dialectical methods of research.

It is found out that at the beginning of XX century in the Ukrainian universities on territory of the Russian empire on initiative of teachers and student's scientific mugs, which had a goal to assist mental, moral and aesthetically beautiful development of student young people, are created. However, work of student scientific groups must was be taken to the printing-down of method of lead through of ordinary practical employments and was put under complete control of university guidance. It is explained that in the end XIX of age in a country began student agitations, directed on asserting right student higher educational establishments. As a result, a government forbade work of student organizations and as an alternative was offered by creation of scientific groups.

It is set that one of the first a group set to the work under the direction of Professor T. Florinskiy on the study of problems of Slavic studies. T. Florinskiy – a talented and erudite teacher demonstrated the Russian and monarchist looks which he tried to pass to the students openly.

Certainly, that during 1902–1904 educational years 38 meetings of group were conducted, where 18 student abstracts are discussed. The analysis of these labors rosined that work of group is directed not only on development of Slavic studies in the Russian empire but also on forming in consciousness of the Kyiv students of Russian chauvinism, what maintenance of some abstracts testifies to. The separate members of group, as well as their teacher, demonstrated against Ukrainian looks often. In general, work of group was taken to preparation of abstracts on a select subject, their discussion on meetings, to the acquaintance with information about the last scientific achievements in industry of Slavic studies, and to the study of original sources. On initiative of Professor T. Florinskiy the members of group began to create an own library, buying in or getting the newest scientific editions in a gift.

It is well-proven that under the direction of Professor T. Florinskiy the scientific way was begun by such known in future scientific, public and church figures, as well I. Ogienko, M. Stel'mashenko, F. Sin'kevich, and possibly, G. Maximovich. All of them reserved right after completion of university considered the members of group for employments by Slavic philology.

Keywords: student scientific group, abstracts, Slavic studies, students, meetings.

До редакції надійшла 31.01.2018.